

Recenzenti: prof. PaedDr. Zdenka GADUŠOVÁ, CSc.
prof. zw. dr hab. Emil TOKARZ

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR
Literatura jako svědectví paměti : sborník prací k životnímu jubileu prof. PhDr. Iva Pospíšila, DrSc. / pod redakcí Libora Pavery. -- [Bašť] : Verbum Praha, 2022
Částečně anglický, polský, ruský, slovenský a ukrajinský text
Obsahuje bibliografii
ISBN 978-80-88507-00-0 (vázáno)
* 82.0-051 * [80(=16)+908(4)]-051 * 82.0 * 80(=16)+908(4) * 821.16 * 82:316.7 * (048.8:082) * (082.2)
- Pospíšil, Ivo, 1952 květen 14.-
- literární vědci -- Česko -- 20.-21. století
- slavistě -- Česko -- 20.-21. století
- literární věda
- slavistika
- slovanské literatury
- literatura a kultura
- kolektivní monografie
- jubilejní publikace
82 - Literatura. Literární život [11]

Vědecká rada VERBUM : PRAHA, z. s.

prof. PhDr. Jiří Fiala, CSc. (Univerzita Palackého, Olomouc); prof. PaedDr. Zdenka Gadušová, CSc. (Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra); prof. PaedDr. Alena Hašková, CSc. (Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra); prof. WSH dr hab. Michał Kaczmarczyk (Wyższa Szkoła Humanitas, Sosnowiec); prof. PhDr. Eva Malá, CSc. (Ostravská univerzita, Ostrava); prof. PhDr. Libor Pavera, CSc. (Vysoká škola ekonomická v Praze); prof. PhDr. Dušan Pavlů (Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave); prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc. (Masarykova univerzita, Brno); prof. dr hab. Dariusz Rott (Uniwersytet Śląski w Katowicach); prof. PhDr. Miloš Zelenka, DrSc. (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích); prof. UEK dr hab. Zbigniew Widera (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach).

© Libor Pavera, za redakci sborníku a autory, 2022

© Verbum : Praha, 2022

ISBN 978-80-88507-00-0

LITERATURA JAKO SVĚDECTVÍ PAMĚTI

SBORNÍK PRACÍ
K ŽIVOTNÍMU JUBILEU
prof. PhDr. IVA POSPÍŠILA, DrSc.

Pod redakcí
Libora Pavery

VERBUM
PRAHA
2022

Mr Popstone

OBSAH

JUBILANT IVO POSPÍŠIL

Libor Pavera

Poctivá služba literatuře, jejím autorům a vědě o ní

/15/

Bibliografie badatelské a tvůrčí činnosti Iva Pospíšila

(výběr)

/32/

TEXTY

Ольга Червинская

Мистическое как рецептивный парадокс: ключевые аспекты поэтики

/39/

Josef Dohnal

Pulzace jako literárněvědný pojem? Poznámka k inovativní myšlence I. Pospíšila

/69/

Роман Дзык

Французская интерпретация „русского нигилизма“: Достоевский на Манхэттене Андре Глюксмана

/79/

Anton Eliáš

Vývoj ruského románu 19. století jako „work in progress“

/86/

Jiří Fiala – Marie Sobotková

Polský básník Tadeusz Komar, účastník lednového povstání 1863–1864 internovaný v Olomouci

/97/

Anna Gawarecka

Rok 1945, rok 1968 – různé spojrzenia na Armię Radziecką w literaturze czeskiej

/115/

Marko Juvan

The Poetics of Slovenian Late Modernism: Lyrical Poetry without Emotion?

/136/

Jana Kostincová

Web – pavučina – Паутина i univerzální knihovna. Čtení jako závrat

/150/

Krištof Jacek Kozak

Poetry in Slovenian Court: The Case of Tomaž Šalamun

/157/

Petr Kučera

Spirituální poezie jako překračování hranic

/174/

Jiří Kudrnáč

Český literární impresionismus. K jeho cestám a podnětům

/186/

Petr Kylvoušek

Indiáni a kolonisté: o jedné z identitárních představ indiána v quebecké literatuře

/203/

Giuseppe Maiello

Pátrání po slovanském tricksterovi

/223/

О. В. Марченко

Поэзия мысли и русская философия всеединства: некоторые заметки о Евгении Баратынском

/234/

Zdeňka Matyušová

Pěšinkami času tušení a vzpomínek

/241/

Alena Mikulášková – Alexej Mikulášek

Petr Grigorjevič Bogatyrev jako překladatel Haškova Švejka: několik poznámek k polystylovosti a polylingválnosti českého textu v zrcadle ruského překladu

/254/

Ludmiła Mnich

До історії Українського Шекспірівського Товариства

/287/

Roman Mnich

„Homo Europae Centralis” как исследовательская проблема

/296/

Natália Muránska

Na margo románu Viktora Pelevina t

/309/

Наталья Никорьяк

Специфика кинорецепции литературной баллады («Букет» Ф.А. Брабеца)

/321/

Lenka Odehnalová

Tvorba F. M. Dostojevského v interpretaci profesora Iva Pospíšila

/341/

Libor Pavera

K současné metodologii poznávání středověké lyriky

/352/

Zdeněk Pechal

Роман М. Горького и жанр повести

/367/

Milan Pokorný

Dialog, metoda, morálka

/375/

Станислав Рылов

Профессор Иво Поспишил и современная славистика

/379/

Dariusz Rott

Krystyna Poniatowska w środowisku Jednoty Braci Czeskich w Lesznie

/385/

Michaela Soleiman pour Hashemi

Orhan Pamuk nejen ve vztahu k ruské literatuře

/400/

Jaroslav Sommer

O kontinuitě a dialogu

/415/

Patrik Šenkár

Filozoficko-nekonečné křišťálové planěty Anny Kaliankovej zo slov, veršov a básní

/426/

Václav Štěpánek

*Odpovědnost literárních tvůrců za prohlubování nacionalismu v Jugoslávii
koncem 70. a v první polovině 80. let 20. století*

/441/

Алёна Тычинина

Методологическое равновесие: ареальная концепция Иво Поспишила

/465/

Марина Уртминцева

*Концепция русской литературы и литературоведения в научном наследии
профессора И. Поспишила*

/489/

František Všeticka

Poetika Soykových dětí Viktora Dyka

/499/

Miloš Zelenka

Vzpomínka poněkud netradiční (Ivo Pospíšil „nevědeckýma“ očima)

/507/

Anna Zelenková

Komparatistika ako edukačný prostriedok porozumenia a komunikácie

/515/

Viera Žemberová

Marginália o texte a interpretovi

/527/

DOKUMENTY

František Všeticka

Pospíšil

(rispet)

/543/

Fotopříloha s komentáři

/545/

Relations des Jésuites. Díl I.-VI. Montréal: Éditions du Jour, 1972.

VALERO PEÑA, Ana Isabel. Le pouvoir de la parole dans les relations franco-amérindiennes en Nouvelle-France au XVIIe siècle. *Globe*, 6, 1, 2003, s. 151–169.

VALERO PEÑA, Ana Isabel. Les langues amérindiennes: un obstacle dans l'évangélisation. *Cahiers francophones d'Europe centre-orientale* 12. Pécs, 2002, s. 75–88.

VIMONT, Barthélémy. Relation de la Nouvelle France, en l'Année 1645, Traitté de la paix entre les François, Iroquois et autres nations. *Relations des Jésuites*, Díl III. Montréal: Éditions du Jour, 1972, s. 23–35.

VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ, Eva. De l'« ensauvagement » de la littérature québécoise. In: KROKER, W. a J. Zbierska-Mošcicka. eds. *Au croisement des cultures, des discours et des langues. Tome I*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2021, s. 48–53.

prof. PhDr. Petr Kyloušek, CSc.
Ústav románských jazyků a literatur
Filozofická fakulta
Masarykovy univerzity v Brně
kylousek@phil.muni.cz

PÁTRÁNÍ PO SLOVANSKÉM TRICKSTEROVI

GIUSEPPE MAIELLO

(PRAHA)

Title: *In the Search for the Slavic Trickster*

Klíčová slova: Trickster, Veles, Slovanská mytologie, Interpretativní sémiotika

Abstrakt: Krátká studie věnovaná jubileu prof. Iva Pospíšila se soustředí na slovanského boha Velese (Volos), známého díky některým staroruským a západoslovanským pramenům a také díky jazykovým a folkloristickým paralelám. Autor kromě toho, že uvádí některé z nejznámějších studií věnovaných Velesovi na straně jedné a mytologické postavě trickstera na straně druhé, navrhuje použít dnes již zobecněnou kategorii trickstera také pro slovanského boha Velese. Přijmeme-li hypotézu, která již byla vyslovena v rámci studií tartusko-moskevské sémiotické školy, avšak dále nerozvíjena, že Veles je tricksterem slovanské mytologie, můžeme pochopit i ambivalence, které badatelé připisovali postavě Velese.

Keywords: Trickster, Veles, Slavic mythology, Interpretative semiotics

Abstract: The short study – dedicated to the jubilee of prof. Ivo Pospíšil – focuses on the Slavic god Veles (Volos), known through some Old Russian and West Slavic sources as well as through linguistic and folklore parallels. In addition to presenting some of the best-known studies devoted to Veles on the one hand and the mythological figure of the trickster on the other, the author proposes to use the now generalized category of trickster also for the Slavic god Veles. If we accept the hypothesis, which was already expressed within the studies of the Tartu-Moscow Semiotic School, but not further developed, that Veles is the trickster of Slavic mythology, we can also understand the ambivalence that the researchers attributed to the character of Veles.

ÚVOD

Všechny mytologie naší planety mají ambivalentní postavu, se sklony zároveň ke správnému i k nesprávnému. Jedná se o postavu s mladým a starým tělem zároveň, která mluví rafinovaně i vulgárně. Zkrátka bytost, která může představovat jak život a energii, tak i smrt a temnotu (Łuczyński, 2012, s. 171n.). Tato postava, kterou již zkoumali různí autoři, z nichž asi nejcitovanější je Michail Michajlovič Bachtin (1965), je v posledních letech stále častěji nazývána trickster.

Nevíme přesně, proč se pojem *trickster* prosadil ve vědecké literatuře, a to i v Evropě, oproti jiným pojmům jako *picaro*, *der Schelm* či mnoha dalším, včetně českého a slovenského *šibala*. Nejpravděpodobnější odpověď může spočívat ve skutečnosti, že termín *trickster* byl používán některými západními, hojně citovanými módními autory, jakými byli Carl Gustav Jung (1956) a Joseph Campbell (1959).

Jungova studie o tricksterovi byla poprvé publikována v němčině v Curychu. Jak Jung, tak americký antropolog Paul Radin, a také maďarský religionista Karl Kerényi původně (1954) použili termín *schelm* k označení prostopášného darebáka, jež jsou naši překladatelé zvyklí překládat různými slovy, jako třeba *šprýmař* u nakladatelství Slovart (srov. Willis, 1997), nebo *šibal* u nakladatelství Dobrá (srov. Radin, 1995), nebo *trickster* u nakladatelství Argo (srov. Campbell, 2017) atd.

Radin, Kerényi a Jung již v anglickém překladu svého svazku neměli problém si osvojit termín *trickster*, který takto začal silně vstupovat do následné antropologické a historicko-náboženské literatury. Dnes studie o tricksterovi nachází další souvislosti a podklady k zamyšlení, především díky literárněteoretickým a teatrologickým studiím, zaměřeným na komedii a grotesku.

Není však těžké si nevšimnout, že v publikacích středoevropského a východoevropského původu je *trickster* vnímán jako postava cizí slovanskému světu. Domácí komparatisté, kteří se přece *tricksterem*, resp. „šibalem“, zabývali, ho spojovali pouze s pikareskním románem nebo se samotnou *commedia dell'arte*. Mezi pravděpodobné „slovanské *trickstery*“ byli třeba zařazeny Hitar Petar (Mollov, 2008), Hloupý Honza a odvozeniny (Vlašín, 1984, s. 273; Kandert, 2020, s. 113), Kozák Mamaj (Bušak, 2002) a několik dalších.

CHARAKTERISTIKY TRICKSTERA

Každá archaická kultura na planetě měla pravděpodobně svého *trickstera*, či spíše mytologickou postavu, kterou budeme nazývat také *trickster*, právě proto, abychom podtrhli její univerzální charakter.

Univerzální vlastnosti *trickstera* jsou podle Nikoly Danišové (2021) definovány následovně:

- Absence vnitřního vývoje: *Tricksteriáda* neobsahuje zakládající arcitematický algoritmus iniciační cesty hrdinů, tj. *tricksterská* postava nepodstupuje typicky hrdinské zkoušky;
- Ambivalentnost: Nepředvídatelná oscilace *tricksterské* postavy mezi pozicemi chytrý hrdina/lakomý blázen a nebo rozštěpení *tricksterského* archetypu do charakterově ploché figurální dvojice chytrá postava (hrdinství) – hloupá postava (škodlič);
- Liminarita: Existence na pomezí, hermafroditismus, překračování konstituovaných pravidel a narušování struktur (fiktivního) univerza, ve struktuře mýtu plní mediační funkci „prostředníka“ mezi dvěma různorodými semiopóly;
- Vychytralost: Škodolibé žertování, podvodné triky a iluze, nepředvídatelnost;
- Metamorfní motiv: Přeměna jako lest (kostýmy, masky, čarovné přetváření podoby, iluzorní přeměna prostředí), kreacionistické a destruktivní schopnosti (moc kosmologické transformace);
- Komická poetika *tricksterových* příběhů: *Tricksteriády* a postava *trickstera* patří k různorodým projevům lidové kultury smíchu, resp. pikareskní mytologie. Poetika *tricksteriád* a ikonizace *tricksterské* postavy využívá estetické výrazové kategorie typické pro komediální žánry (satira, fraška, grotesknost, absurdnost, lascivnost, obscénnost, skatologie, hyperbolizace, hravost).

Ale *tricksteři* literární a divadelní kultury renesanční Evropy by se nemohli narodit z ničeho nic, kdyby sami neměli archetyp, nejspíš božský, který je předcházet, a hrál zásadní roli při formování předkřesťanské kultury různých evropských etnických skupin.

Pro badatele bylo snadné identifikovat například v Loki postavu *trickstera* par excellence v mytologii Seveřanů, nebo identifikovat v Hermovi *trickstera* starých Řeků (srov. Hyde 1998), avšak téměř nikdo si nepoložil

otázku, zda bylo možné definovat jedno z božstev uváděných písemnými prameny jako archetyp trickstera u Slovanů.

Exotická povaha tohoto termínu a skutečnost, že trickster byl v badatelům dostupné literatuře spojován nejčastěji se zvířaty, až již s exotickými, jako je např. kojot, ale také se zcela běžnými, jako je krkavec, považovanými za příliš vzdálené od spojování s božstvem, vedly k závěru, že v středoevropské a východoevropské kulturologii se neuvažovalo o hledání trickstera také ve slovanských starožitnostech.

Pátrání po tricksterovi ve slovanské mytologii by však nemuselo být příliš obtížné, v případě většího zájmu badatelů o toto téma.

Situace se začíná vyvíjet v produktivním smyslu až v posledních letech. Trickstrem se ve střední Evropě v současné době zabývá intenzivně nitranská sémiotička N. Danišová (srov. Danišová, 2018; 2020; 2021; Danišová-Čechová, 2019). Danišové neunikly staré studie známých sémiotiků tartusko-moskevské školy Vjačeslava Ivanova a Vladimira Toporova, kteří díky lingvistickému srovnání – zejména s baltskými jazyky – teoretizovali o možnosti, že slovanský bůh s vlastnostmi trickstera není nikdo jiný než Veles (srov. Ivanov-Toporov, 1973).

Veles a jeho baltský „spřízněnec“ Velnias „pôvodne plnili funkciu mytologických bohov-podfukárov“ (Danišová, 2021, s. 166), proto je lze dát do přímého vztahu s Lokim, tj. s uznávaným tricksterem skandinávské mytologie. Tímto způsobem je možné otevřít dokořán dveře již nějakou dobu pootevřené V. V. Ivanovem a V. N. Toporovem, kteří si uvědomili, že Veles byl pravděpodobně právě slovanským tricksterem, ale bohužel nešli v úvaze dál. To znamená, že se jim nepodařilo – navzdory jejich nesporné autoritě – vytvořit specifický zájem o toto téma ani mezi filology, ani mezi antropology neindoevropisty.

VELES “СКОТИЙ БОГЪ”

O Velesovi, jak víme, existuje jen malý počet rukopisných zdrojů a obvykle jsou to pouze náznaky o něm. Pokud jde o prameny v církevní slovanštině,

máme několik málo textů, ve kterých se objevuje jméno Veles (Volos). Ve většině textů je jméno Veles (Volos) doprovázen atributem *скотий бог*:

- „...а Олега с мужами его водили присягать по закону русскому, и клялись те своим оружием и Перуном, своим богом, и Волосом, богом скота, и утвердили мир“ (PVL a.a. 907, ed. Lichačev, 2003);
- Если же не соблюдем мы чего-либо из сказанного раньше, пусть я и те, кто со мною и подо мною, будем прокляты от бога, в которого веруем, — в Перуна и в Волоса, бога скота, и да будем жел ты, как золото, и своим оружием посечены будем (PVL a.a. 971, ed. Lichačev, 2003);
- молятся огневи подъ овиномъ, виламъ, Мокошьи, Симу, Рьглу, Перуну, Волосу скотью богу, Хърсу, роду, рожаницямъ и всѣмъ проклятымъ богомъ ихъ (Kázání jakéhosi milovníka Krista horlícího pro pravou víru, ed. Gal'kovskij, 1913);
- Волос богъ скотий, бяше у нихъ во великой чести (Gustynskaja letopis', ed. Anchimjuk et al., 2003);
- Идол Волос, которого называют богом скота, повелел ворваться в реку Почайну (Život sv. Vladimíra, ed. Srezněvskij, 1897);
- ...Идол, ему же кланяется сии, бысть Волос, сиречь скотий бог (Legenda o založení města Jaroslavl, ed. Mansikka, 1922).

Dalšími staroruskými rukopisnými texty, ve kterých je doloženo jméno Veles (Volos), jsou Život Avraamije Rosotovského, Chození Bohorodičky po mukách a Slovo o pluku Igorově.

O Velesovi se ještě píše:

- - v kronice Matěje Strykowskiho z roku 1582:

[Vladimír] kazał zarazem łamac, tłuc i z gruntu wywracać bałwany Charssa, Striba, Mokossa, a Włossa bałwana, który był mian za bydłcego i leśnego boga (jako był u Arkadów Pan Faunus, etc.) kazał w wychód popolity wrzucić i w nieczystościach utopić (ed. 1846, t.4, s. 132);

- v kázání z konce 15. století jistého kněze pod obojí z Litoměřic:

Ecce! mi homines! ad quid peccata inducunt hominem, quod fit jumentum, quod fit diabolus! O! nechmež již tiech hřiechuov u Velesa! (Hanus, 1863, s. 34).

- v Tkadlečkovi:

jakýť jest črt aneb ký Veles aneb ký Zmek té proti mně zbudil a navedl! (Tobolka, 1894, s. 531)

- u Tadeáše Hájka z Hájku:

...kde těch marností ti lidé nasbírají, aneb ký Veles jím jich našepce (Dvorský, 1891, s. 238).

- v českém překladu Sirachovce:

Takž budeš potom to teprva litovati a s takovou neodbytnou koupí sobě postyskovati, a vinšoval by sobě a ženě své zlé toho přál, aby divokou husi byla a někam k Velesu za moře zaletěla a věčně se domův nenavrátila (Jireček, 1875, s. 408).

Skutečnost, že středověcí ruští hagiografové a kronikáři zdůrazňovali fakt, že Veles byl *скотий бог*, zatímco pro všechna ostatní božstva vladimírského panteonu nebyly dány žádné atributy, přiměla učence k mnoha přemýšlení a vznikly různé teorie. K této okolnosti se přidává další zvláštnost, o které se také dlouze diskutovalo zejména v ruské filologii a religionistice. Jde o nepovýšení idolu Velese Vladimírem v roce 980 vedle ostatních božstev tzv. „slovanského panteonu“, nebo alespoň to, že se o tom PVL nezmiňuje. Přesto patřil Veles k důležitým postavám předkřesťanské ruské víry.

Na tyto dvě podivnosti týkající se postavy Velese odpovídáme, že byl jistě jednou z entit, které Slované respektovali, ale na rozdíl od ostatních kulturních hrdinů je Veles zároveň i antikulturním hrdinou a škůdcem. Negativní vlastnosti Velese byly pocíťovány ještě před tím, než ve slovanské společnosti začal proces christianizace. Poté bude Veles považován pouze za škůdce, neboli čerta folklóru (příčemž kladné prvky božství získá sv. Blažej).

Když se spojí dva prvky – kulturní hrdina a antihrdina – v mytologické postavě, máme pravděpodobně co do činění s tím, čemu se říká trickster. Není také bezvýznamné poznamenat, že *скотий бог* je bůh pastýřů. A bohem pastýřů v řecké mytologii nebyl nikdo jiný než Hermes, reprezentovaný jako pohledný mladý muž schopný rychle překonat velké vzdálenosti, ale také jako hytífalický vousatý starší bůh. A vousatý byl jistě také Veles, jestli vezmeme v úvahu, že ještě v 19. století na jihu Ruska žnečky vzaly hrst klasů a zkroutily je nad kořeny a ohnuly je na zemi. Tomuto aktu se říkávalo „zavinouti Velesovi brado“ nebo „nechatí Velesovi hrstku zlatých klasův na bradu“ (Tobolka, 1894, s. 532).

ZÁVĚR

Naše velmi krátká úvaha o Velesovi není náhodná. Toto je pouze začátek nových studií o Velesovi a o tricksterovi, v nichž plánujeme pokračovat ve spolupráci s dalšími badateli.

Tyto studie jsme však chtěli věnovat váženému profesorovi, jehož jubileum sedmdesátin si tu připomínáme. I on byl kulturním hrdinou naší malé komunity slavistů, shromážděné kolem jeho brněnské pracovny. Náš profesor změnil náš svět, naše myšlení a vztah k mezinárodnímu společenství učenců slovanské filologie (chápané v širokém slova smyslu).

Pro některé byl naopak považován za antihrdinu, což je atribut, který je dnes často přisuzován těm, kdo mají kreativní přístup k vědě a vyznačují se otevřeností, která překonává omezenost těch nejzatuchlejších částí akademického světa.

Náš oslavenec však není žádný trickster. V tricksterovi se pozitivní a negativní prvky spojily v mytologickou postavu, která jako všechny mytologické postavy zahrnovala aspekty lidské psychologie, které ještě nebyly odtrženy od filozofických abstrakcí, které umožnil psaný jazyk.

Dnes již nejsme schopni identifikovat jednotnost v protikladu, stejně jako se kulinářské chutě stále více staví do kontrastu – syrové a vařené (Lé-

vi-Strauss, 1964) nebo slané a sladké (Jakobson 1965), a z tohoto důvodu lpíme na stále radikalizovaných a stále méně racionálních pozicích.

Nám připisované charakterové aspekty neodpovídají žádné realitě v nás samých, ale jsou pouze odrazem a možná i přáním našich příznivců na jedné straně a našich odpůrců na straně druhé.

V případě Velese, podobně jako u jiných tricksterů či jiných mytologických archetypů, které jsou výsledkem archaické psychologie, která ale zároveň více inklinovala k hlubšímu pochopení reality, je místo toho jasná a zjevná tzv. coincidentia oppositorum, souhrn protikladů. A i nám to může být jasnější, i když písemných zdrojů je málo.

Veles mohl být zbožňován a zároveň ostrakizován, aniž by ho kdy byl někdo zneuctil. Byly to jiné časy, určitě šťastnější než ty současné, alespoň tam, mezi Dněprem a Donem.

LITERATURA

ANCHIMJUK, JU. V., S. V. ZAVADSKAJA, O. V. NOVOCHATKO A A. I. PLIGUZOV, eds.: *Gustynskaja letopis'*. In: *Polnoje sobranije russkich letopisej T. 40.*, SPb: Dmitrij Bulanin, 2003. ISBN 5-86007-200-7.

BACHTIN, Michail Michajlovič: *Tvorčestvo Fransua Rable i narodnaja kul'tura srednevekov'ja i Renessansa*, Moskva: Chudožestvennaja literatura, 1965.

BUŠAK, Stanislav Michajlovič. *Smichova kul'tura ukrajyns'kogo narodu u tvorach «Kozak Mamaj» ta «Zaporožcjach» Illi Repina*. *Skarbnicja ukrajyns'koyi kul'turi*. 2002, 3, 72–79. ISSN 1996-1502

CAMPBELL, Joseph: *Primitive Mythology: The Masks of God. Vol. I*. New York: Viking, 1959. ISBN 9780670003006

CAMPBELL, Joseph: *An Open Life: Joseph Campbell in Conversation with Michael Toms*. Burdet: Paul Brunton Philosophic Foundation, 1988. ISBN 9780943914473.

CAMPBELL, Joseph: *Tisíc tváří hrdiny*. Přeložila Hana Antonínová. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2184-1.

DANIŠOVÁ, Nikola: *Animal transformation as a deserved punishment in archnarratives*. *Ars Aeterna: Literary Studies and Humanity*. 2018, 10 (2), 18–31. ISSN 1337-9291

DANIŠOVÁ, Nikola: *Trest ako činiteľ hrdinovej transformácie v arcinaratívoch*. In: *Porównania*. 2018, 22(1), 303–314. ISSN 1733-165X.

DANIŠOVÁ, Nikola – ČECHOVÁ, Mariana: *Prolegomena k pramotívu premeny a prechodu*. Praha: Verbum, 2019. ISBN: 978-80-87800-52-2.

DUMÉZIL, Georges: *Mitra-Varuna: Essai sur deux représentations indo-européennes de la souveraineté*, Paris: Gallimard, 1948.

DYNDA, Jiří: *Slovanské pohanství ve středověkých ruských kázáních*. Praha: Scriptorium, 2019.

DVORSKÝ, František: *Tadeáš Hájek z Hajků*, *Časopis Musea Království Českého*. 1981, 65, s. 229–247.

GAL'KOVSKIJ, Nikolaj Michajlovič: *Bor'ba christianstva s ostatkami jazyčestva v Drevnej Rusi. — T. 2. Drevněrusskije slova i poučenija, napravlennye protiv ostatkov jazyčestva v narodě*. Moskva: A. Sněgirevoj, 1913.

GOLEMA, Martin: *Stredoveká literatúra a indoeurópske mytologické dedičstvo*, Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2006. ISBN 80-8083-311-7.

HANUŠ, Ignác Jan: *Malý výbor ze staročeské literatury. Podle rukopisův C. K. knihovny vysokých škol pražských XIV.–XVII. Století posud z větší části netištěných*, Praha: Kober, 1863.

HYDE, Lewis. *Trickster Makes This World: Mischief, Myth, and Art*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1998. ISBN 978-0374279288

IVANOV, Vjačeslav Vsevolodjevič - Toporov, Vladimir Nikolajevič: *A Comparative Study of The Group of Baltic Mythological terms from the root *vel-*. *Baltistica* 1973, 9 (1), 1.

JAKOBSON, Roman: *Szczupak po polsku*, *Prace Polonistyczne*. 1965, 20, 132–141.

JIREČEK, Josef: *O slovanském bohu Veselu*, *Časopis Musea Království Českého*. 1875, 49(1), 405–416.

JUNG, Carl Gustav: Zur Psychologie der Schelmenfigur. In: Radin, Paul, *Der göttliche Schelm, Ein indianischer Mythen-Zyklus*. Zürich: Rhein, 1954, 456–488.

KANDERT, Josef: *Náboženské systémy: člověk náboženský a jak mu porozumět*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3166-7.

LÉVI-STRAUSS, Claude: *Mythologiques, t. I: Le Cru et le Cuit*, Paris, Plon, 1964.

LICHAČEV, Dmitrij Sergejevič, ed.: *Povest vremennyh let*. Moskva-Augsburg: Werden, 2003.

ŁUCZYŃSKI, Michał. Definicja kognitywna teonimu Weles~Wołos: Etnolingwistyczna próba rekonstrukcji fragmentu słowiańskiego tradycyjnego mitologicznego obrazu świata. *Studia Mythologica Slavica*. 2012, 15, 169–178.

MANSIKKA, Viljo Johannes: *Die Religion der Ostslaven. T.I Quellen*. Helsinki: Suomalainen Tiedakatemia 1922.

PETRUCHIN, Vladimir Jakovlevič: Drevnjaja Rus'. Narod. Knjaz'ja. Religija. In: V. Ja. Petruchin, ed. *Iz istorii russkoj kul'tury. T. I (Drevnjaja Rus')*, Moskva: Jazyki russkoj kul'tury, 2000. ISBN 5-7859-0093-9.

PROFANT, Martin a Nad'a PROFANTOVÁ: *Encyklopedie slovanských bohů a mýtů*, Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-011-X

RABE, Johannes Emil: *Kasper Putschenelle. Historisches über die Handpuppen und althamburgische Kasperszenen*. Hamburg: Quickborn, 1924.

RADIN, Paul, KERÉNYI, K. a Carl Gustav JUNG: *Der göttliche Schelm. Ein indianischer Mythen-Zyklus*. Zürich: Rhein, 1954

RADIN, Paul: *The Trickster: A Study in American Indian Mythology with commentaries by Karl Kerényi and C.G. Jung*. New York: Bell, 1956.

RADIN, Paul (KERÉNYI, K.–JUNG, C. G.): *Trickster: Mýtus o Šibalovi: indiánský mýtus v kontextu světových mytologií*. Přeložil Martin Gato. [Praha]: Dobrá, 2005. ISBN 80-86459-45-4

RŮŽIČKA, Josef: *Slovanské bájesloví (mythologie)*. Praha, Nákladem vlastním, 1906.

MELETINSKIJ, Jelezar Moisejevič: *Trickster*. In: Meletiinskij, Je. M., ed. *Mifologičeskij slovar'*. Moskva: Sovetskaja enciklopedija, 1990.

MOLLOV, Todor, ed.: *Sbornik ot b'lgarski narodni umotvorenija, Tom 2: Prikazki i predanija*, Varna: LiterNet, 2008. ISBN 978-954-304-327-9.

SREZNĚVSKIJ, Vsevolod Izmailovič: Pamjat' i pochvala knjazju Vladimiru i jeho žitije po sp. 1494 g. *Zapiski imp. Akademii nauk po istoriko-filologičeskomu otděleniju*. 1897, 1(6), 1–12.

STRYJKOWSKI, Maciej: *Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi*, Krolewec, 1582, ed. 1846, Warszawa: Glücksberg.

TOBOLKA, Zdeněk Václav: *O Velesovi. Český Lid*. 1894, 3, 529–533.

VASIL'JEV Michail Aleksandrovič: *Jazyčestvo vostočnych slavjan nakanuně kreščenija Rusi*. Moskva: INDRIK, 1999.

VLAŠÍN, Štěpán a kol.: *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984.

WILLIS, Roy: *Mytologie světa*. Přeložila Jovana Dědovská. Praha: Slovart, 1997. ISBN 80-7209-034-8.

doc. dr. Giuseppe Maiello, Ph.D.

Vysoká škola finanční a správní

giuseppe.maiello@mail.vsfs.cz